

Een voorrecht om in te leven

Op zoek naar het verdwenen land van Thijsse

BOEKRECENSIE

Kennen nog slechts grijsaards Verkadealbums? En in het bijzonder die waarvoor de in 1945 overleden Jac. P. Thijsse de teksten schreef? Om twee van diens albums te illustreren reisden ruwweg 90 jaar geleden drie kunstenaars met hun schildersezels Nederland af. De vraag of huidige generaties natuurminnaars die albums kennen rees toen ik, wetend waarmee Ed Buijsman bezig was, beide in 1937 respectievelijk 1938 uitgekomen Verkade-uitgaven 'Waar wij wonen' (WWW) en 'Onze groote rivieren' (OGR) weer doornam. De aquarellen en pentekeningen van Jan. P. Voerman alsmede vader en zoon Rol brachten mij opnieuw in vervoering. Ik was met die albums opgegroeid. De uitgaven die mijn ouders misten stonden in buurman Jansens boekenkast. Ongetwijfeld droegen Verkade, Jac. P. Thijsse en andere albumauteurs alsmede Voerman jr en de heren Rol destijds bij aan mijn latere natuurbeleving. Nota bene, tijdens familievakanties op Texel gingen mijn ouders de in het Texel-album beschreven fietsroutes over het eiland nafietsen.

Ik deed bij mijn kinderen en bij collega-vogelaars op onze trektelpost navraag of ze de Verkadealbums kenden. Het resultaat van die mini-enquête viel reuze

mee. Dochter Anne memoreerde hoe ik met haar als kind de albums doornam en bij het bekijken van de platen verhalen fantaseerde. En bij de trektelpost-collega's waren lieden die, toen ik over de komst van 'Een voorrecht om in te leven' vertelde, het boek direct bestelden.

De auteur Ed Buijsman was dusdanig geïmponeerd door Thijsse's teksten en het werk van het kunstenaarstrio in met name WWW en OGR dat

Auteur: Ed Buijsman

170 pagina's met 300 illustraties

Prijs inclusief verzendkosten:

tot 1 januari 2023 € 29.95, daarna € 34.95

Te verkrijgen door overmaking van het bedrag op rekening:
NL20 ASNB 0707 1330 33 ten name van E. Buijsman.

Vergeet bij betaling niet de adresgegevens te vermelden.

Op de website thijsse.inzichten.nl staan meer gegevens en ook weer de bestelwijze.

zijn veertig jaar geleden. Hij ging reconstrueren waar Voerman en de heren Rol rond 1930 positie hadden gekozen om achter hun schildersezels plaats te nemen. Daardoor kwam Buijsman ook op de locatie van wijlen De Beer, waar niets meer te vinden was van het landschap dat Voerman ooit aquarelleerde. Het contrast met de situatie die hij aantrof intrigeerde dusdanig dat het ervan kwam zich te verdiepen in hetgeen op de kop van Rozenburg had plaatsgevonden, de studie die het boek 'Een eerste klas landschap' opleverde.

Om de plekken te lokaliseren die de kunstschilders kozen om de in totaal 65 illustraties van beide albums te maken deed Buijsman ook een beroep op anderen. Recensent is overigens van mening dat het woord 'illustraties' de platen tekort doet. Zeker Voerman vind ik een kunstenaar. Buijsman vindt die kwalificatie van toepassing op Cornelis Rol, de senior van het Rol-duo. Eerder waren in dit tijdschrift de conclusies te lezen van speurtochten waarbij het tot plaatsbepalingen kwam van twee Delta-platen.

De andere bleven er. Waagtekens? Wanneer wij ons beperken tot de Delta-illustraties, en dat zijn er vele, dan is de plek die Voerman koos voor zijn schitterende OGV-aquarel van de Zuidhavenpoort van Zierikzee tot op de vierkante meter te duiden. Dat geldt niet voor 'Hellegat met strekdam' van Cornelis Rol, een dreigend overkomende plaat van het ontmoetingspunt Hollandsch Diep-Haringvliet-Volkerak, waar de zich toen nog verplaatsende Ventjagersplaten de doortocht van schippers zuur maakten. Om tot detectie te komen van Voermans 'Westerschelde', ook in OGV, bood een gesprek met een bejaarde Zeeuw uitkomst. Voor de plek waar vanaf 'Rivier met Aalscholvers' in WWW werd geschilderd ging de plaat langs enkele Rotterdammers. Na die ronde bleef eensluidend oordeel uit. Geopperd werd dat Voerman zich wellicht een artistieke verschuiving had veroorloofd, een vrijheid die een kunstschilder is toegestaan, nietwaar? Maar de suggestie dat mogelijk Dordrecht diende als decor wijs ik af. De op de plaat afgebeelde bruggen zijn onmiskenbaar de oude in 1981 gesloopte Rotterdamse Willemsbruggen.

Het valt op dat Waddeneilanden ontbreken. Vonden Verkade en Thijssse destijds dat deze door het eerder verschenen Texel-album genoeg aandacht hadden gekregen? Vogels en planten voeren soms de boventoon op de landschapsquarellen. Vogelaars zullen incidenteel kritisch de wenkbrauwen fronsen, hetgeen Niko Tinbergen trouwens 90 jaar geleden al deed. In WWW zien we man toppereenden op een veenplas. De slecht gelukte goudplevieren in een voorjaarsheidelandschap van H. Rol, ook in WWW, hadden gelet op het seizoen natuurlijk in hun broedkleed getooid moeten gaan, trouwens een meer inspirerende pluimage voor kunstschilders.

Thijssse gaf de kunstenaars richtlijnen hoe hij de platen graag zag. In een brief van september 1936 met als aanhef 'Waarde Voerman' geeft hij aanwijzingen voor de plaat van De Beer. Voerman brengt daarna slechts in mindere mate Thijssses wensen in. Buijsman deed er goed aan in 'Een voorrecht.....' regelmatig delen van Thijssses teksten over te nemen. Dan valt weer op hoe jaloersmakend de grote Jac. P. schreef. In beide albums signaleert hij frequent de gevaren die op langere termijn op het landschap van Nederland afkomen, aantastingen van de sprekende panorama's die de albums indringend in beeld brengen. Een ook valt op hoe vriendelijk en overbruggend de Thijssse-taal is, een schril contrast met de agressie wekkende toonzettingen waarin huidige belangentegenstellingen worden verwoord.

Nu in dat Nederland van 90 jaar later rondkijkend zien wij hoe gelijk Thijssse heeft gekregen. Jaap Wolters, de hulde toekomende vormgever van 'Een voorrecht....' geeft ook via de boekcover het verschil tussen het Nederland van toen en nu aan: op de achtergrond van Voermans aquarel 'Dijkhelling met bloemen' ontwaart men een rij windturbines.

TEKST GERARD OUWENEEL

ILLUSTRATIES VERKADEALBUMS

